

„Dainavos žodžio“ priedas, remiamas Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo

Šventėmis patraukli dzūkų etninė kultūra

Jau žinom, kad visos draugės vožiausia šventė vesialia pas dzūkus prasdėdzinėj vakaronėm. Šitos apeigos znočino, kad jauni atsisveikina su jaunystėli, ba po vesialios nuoteka išvažiuos marciosna pas vyrų. Tai vesialia mergai znočino naujo gyvenimo pradžių. Ji nežnoj, kas jos laukia vyro namuosa, kap raiks sugyvens su anytu, mošum. Užtai vakaronėsa nebuvo labai vesiala.

Senose vakaronių apeigose buvo atsisveikinimas su rūtų darželiu, vainiko pynimas ir nuotekos apdovanojimas, žanyko laukimas. Pas žanykų tep gi buvo padabniai, cik trumpiau: žanyko apdovanojimas ir atsisveikinimas.

Dzūkijon buvo paprocys, kad nuoteka su dzviem pamergėm su vesialiniais rūbais ajo per sodzių jir prašė ateic vesialion. Prašyci dovanoj nuotekai stuomenį, drobės, abrusų. Jos parainancios laukė jaunimas giedodamas:

„Kur buvai, seserėla, kur buvai?
Seniai graina muzikėlės,
Seniai šoka jaunimėlis,
Tavį namuosa nėra.“

Prieg vartų jos laukė tėvai. Tėvam atkėlus vartus, pirkion aidama nuoteka raudoj. Tuo jčės an stalo būdavo padėtas bakanas duonos jir druskos. Jaunimas rinkos tep gi pirkion jir nuoteka su visais tancavojo atsisveikinimo tancų.

Paskui svocia ar nuotekos

motulė spotkelin (lėkštutėn) atneša rūtų jir padeda an stalo. Aplink stalų susėdį tėvai, sesulės, brolaliai, pamergės, svocia jėmė rūtos šakelį, padavinėj vyriausiai pamergei, svociai, katros pynė vainikėlį.

Nupynus vainikėlį, nuotekai davinėj dovanų: moteros drobės riecinų, abrusų, vylnos, o vyrai davinėj pinigų.

Prieš vesialių po vakaronės daugiausia nemiegojo jir laukė atvažiuojancio žanyko su pabroliais, o pamergės rėdė nuotekų. Laukdama žanyko nuotekos pusė apsimesdzinėdama užkeldzinėj vartus jir žanyko suturėtas pulkas turėj atsakinėc jin klausimus. Jinlaista žanyko pusė jiniajus pirkion rado kitų pasipriešinimų. Už stalo sėdėj nuotekos, svociai. Raikėj jispirke, kad užlaist stalų. Teko svotu atsakinėc jin klausimus. Jin juos atsakis svotas statė butelį arielkos. Tadu stalas būdavo užlaistas jir žanyko pusė atsisėdus vaišinos. Graita du nuotekos pabroliai atveda

nuotekų, o ji atsisėda su pamergėm prie kito stalo.

Vyrausias pabrolis vyrausiai pamergei paduoda vainikėlį su spotkeliu, o vyrausia pamergė prisega vainikėlį prieg nuotekos kasų, o spotkelin deda sulankstytas nosines: žanyku, svotu, pabroliam. Pamergės prisega pabroliam žipono kairion pusėn baltų nosinukų su rūtos šakeli, o žanyku ciesion (dešinėn) pusėn.

Po šitų apeigų žanyko palyda kelias nuog stalo ir aina an kiemo, o nuoteka aina atsisveikyc su tėvais, giminėm, su visais, katri suviajį jos jišlydėc. Senovėn šliūban ženykas ir nuoteka važau asabniai (atskirai). Jis su svotu, o ji su svociu.

Po šliūbo jin jaunos namus visu keliu, kur važau vesialinikai, buvo padaryci „vartai“. Tai buvo užtvertas kelias vainikais, virvėm, šatrom. Šitų darbų darė jaunimas jir vyrasni vaikai. Kelių jispirkt turėj svotas jir pabroliai cukerkom jir buteliu vyno, o svocia pyragais. Prieg namo

durų jaunų laukė nuotekos tėvai su tarielkaiti, an katros padėta duonos, trupucį druskos jir rūtom apipyntas kiliškėlis (taurelė) vyno. O dar senesniais čėsais nešė uzbonų alaus.

Žanykai ataji prieg stalo raszdinėj jį užimtų. Raikėj jispirke. Tik govį dovanų užlaidzinėj stalų jauniem, pamergėm jir pabroliam. Senovėn Dzūkijon stalų užimdzinėj cigonai. Nuotekų vaidino vyras, o žanykų moteriškė. Valionas tai buvo abrusas, jir rėdė svogūnų poteriais. „Žanykas“ anglim risavojo ūsus, turėj pakulinį barzdų. Nuoteka „verkia“, o „žanykas“ kūlokais strošydams „ramino“. Cigonai išėdzinėj jis užstalės gavį dovanų. Buvo labai vesiala jir daug juoko paragėjus persirengėlius. Jiej atvažuo dzinėj apkaišytas arkliais jir ratais. Vyras pasrėdį moteriškais rūbais, o moteros vyriškais, veidus risavojo dažais, lipdė barzdas, jis kručkų darė dancis. Cigonkos supa jis autų susuktas lėlas – vaikus. Vienos varažina jis delno, kitos kelia kortas, cigonai siūlo mainyc arklius, o dar kici žūro, kad cik kų pavogus.

Suprašyci vesialion jilgai nelaukį an stalo dėjo dovanas, drobės, vylnų, abrusus, vėlesniais čėsais – pinigus.

Pradzion, kap jir prieš važavimų šliūban, tep jir parvažiavus nuotekos pulkas sėdėjo prieg vieno stalo, o žanyko prieg kito. Cik paskui nuotekų „nupirkus“ tėvas pajėmęs jų už rankos, kiton rankon pajėmis sklenyčių su vandenin jinmerktu rūtu atveda jų prieg žanyko jir jos rankų perduoda žanyko rankon.

Dzūkijon jilgai jislikus mada, kad nuoteka jisėidama jis už stalės truktelii paskui savi skotercų linkėdama savo draugėm graita jisstekėc.

JIŠ BOBULĖS MARGOSKRYNELĖS

PATARLĖS JIR PRIEŽODZIAI

Su bernu kalbėk, ale akmenį rankon turėk.

Meška su loku abudu tokiu.

Nuog vilko bėgo, an meškos pataikė.

Meška senyn, nagai aštryn.

Vilku nearsi, mešku nevažiuosi.

BOBULĖ PORINA, KŲ ZNOČINA VAIKAM DZIENOS, KATROM JIEJ GIMJ

Paldzinykan gimis bus cingynys.

Utarmykan – geras muzikontas.

Seredon jir četvergan – bus geros mados, notūros, jis kalbus jir darbštus.

Pėdnyčion – čėsalyvas.

Subaton – tvarkingas.

Nedėlion – geras jir dzievotas.

MJSLĖS

Būdamas mėlynas – juokias, pylkas – verkia. (Dangus)

Be sparnų lakia, be kojų braido. (Debesiai)

Vandeniu maudo, ugnimi šaudo. (Audra)

Mani šaukia, manį laukia, o kap atainu, nuog manį kavoja. (Lietus)

JUOKCIS SVEIKA

– Marulia, tavo Petrulis sakė, kad optiekon buvai. Tai kokias liekarstvas pirkai?

– Labai geras.

– Tai nuo kokios kvarabos? Tu gi sveika.

– Nuo kokios kvarabos tai nežnu, ale per radijų girdėjau, kad labai geros.

#

Ažys voverukei:

– Tu vis viena šakom striksi, aš vienas žami vaikščioju. Gal padraugaukim jir rozu pagyvenkim?

– Gerai. Aš nuslaisiu žamiau, tu palypėsi aukščiau. Dabar mada draugų turėc, pakol nusbos jį mylėc.

